

AZ AKADÁLYMENTESÍTÉS GYAKORLATA A TAMÁSIBAN MEGVALÓSULÓ ABILITY PROJEKT PÉLDÁJÁN

KISS NIKOLETTA
DÁVID LÓRÁNT

Összefoglalás

Az ENSZ felmérése szerint 650 millió fogyatékkal élő ember él világszerte, ebből Európában 50 millió. Magyarország tekintetében a fogyatékosok száma 2001-ben 577 ezer fő volt, ami a lakosság 5,77%-át teszi ki. Ezen számok az akadálymentes turizmus kínálati szektorra történő vetítésével igen kedvezőtlen eredményeket mutatnak. A fogyatékkal élőknek – legyenek mozgáskorlátozottak, halláskárosultak, látáskárosultak – sajnos csekély lehetőségei vannak hazánkban az utazásra, pihenésre, „nyaralásra”, rehabilitációra. A téma fontosságára a Tamásiban megvalósuló Ability Park mintaprojekt példáján keresztül szeretnék rávilágítani (mind gazdasági, mind a fogyatékkal élők, mind Magyarországon létrejövő eddig egyedülálló turisztikai termék szempontjából), egyfajta szemléletformálódást szeretnék kiváltani, mivel a fogyatékkal élőknek is ugyanolyan joguk van a teljes életet élni, mint bárki másnak.

Kulcsszavak

esélyegyenlőség, akadálymentes turizmus, fogyatékkal élő, szálloda, fürdő

Abstract

The ENSZ survey showed that 650 million people live with disabilities worldwide, of which 50 million in Europe. Concerning Hungary, the number of disabled people was 577 thousand in 2001, which is 5.77% of the total population. These numbers show very negative results in the tourism sector in the supply projection.

People with disabilities - to be physically disabled, hearing impaired, visually impaired - unfortunately in our country have limited opportunities to travel, recreate go on "holiday" and for rehabilitation. In my thesis about the "Ability Park Tamási implemented pilot project I will highlight the importance of this sector of tourism (both economically and for people with disabilities, to be created in Hungary concerning a unique tourism product), I want to replace the kind of attitudes, because as people with disabilities are entitled to full life like everyone else.

Key words

equal opportunity, accessible tourism, disabilities, hotel, bath

Bevezetés

Magyarországon napjainkban az egyik legjobban fejlődő és legjelentősebb gazdasági ágazat a turizmus. Országunk földrajzi fekvését és speciális adottságait figyelembe véve indokolt ezen ágazat dinamikus fejlesztése. A világ turisztikai kínálata igen sokrétű, ebből kifolyólag mindenképpen egyedi, nem tömegesen megjelenő turisztikai termékek fejlesztésére kell koncentrálnunk. Jelen tanulmánnyal elsődleges célom, hogy szeretném felhívni a figyelmet a fogyatékkal élők igényeire, az akadálymentes turizmus fontosságára. A segítséggel élők utaztatása, üdültetése világszerte sikeres üzleti vállalkozásnak számít, hazánkban ezen iparág még igencsak gyermekcipőben jár, betöltetlen piaci rést jelent. Primer kutatás keretén belül elemzésre kerül ezen termékekben rejlő lehetőségek mind a keresleti, mind a kínálati oldalán állók szemszögéből. A kutatás eredményeként, a kérdőívek kiértékelésével bizonyosságot nyer az is, hogy a szóban forgó célcsoportnak igenis lenne magasabb színvonalú, akadálymentes turisztikai szolgáltatások iránti igénye.

Magyarországon az egyenlő esélyű hozzáférés megteremtésének nehézségét nemcsak a turizmus és a szabadidő-ipar ez irányú kínálatának szűkössége jelenti, hanem az idősek és fogyatékkal élők integrációja és társadalmi elfogadása is. A legtöbb ember számára csak akkor tűnik fel a jelenlétük, ha ismeretségi körükben, vagy éppen saját maguk szenvednek balesetet, vagy élnek át betegséget, melynek következtében valamely teljes, akadálymentes élet éléséhez szükséges képességük csökken.

A fogyatékkal élőknek – legyenek mozgáskorlátozottak, halláskárosultak, látáskárosultak – sajnos csekély lehetőségei vannak hazánkban az utazásra, pihenésre, „nyaralásra”, rehabilitációra. Az Országos Egészségbiztosítási Pénztár (OEP), rajta keresztül az állam ezen személyeket még ma is betegként kezeli, ellátásuk tünetnyhítésében vagy alapfelszerelésekkel való ellátásban merül ki. Az akadálymentesség biztosításán túl további nehézséget jelent, hogy nagyon kevés információ áll rendelkezésükre: a prospektusokban, weboldalakon és az utazási irodákban sem nyújtanak számukra elegendő információt utazásaik lebonyolításához. Alapproblémának tekinthető továbbá, hogy különösen a történelmi és kulturális nevezetességekhez, látnivalókhoz nehéz a hozzáférés egy mozgássérült személy számára, és hasonló nehézségekkel küzdenek akkor is, ha egy szabadidőközpont szolgáltatásait szeretnék igénybe venni.

A Tamásiban megvalósuló Ability Park mintaprojekt példáján keresztül kívánunk rávilágítani ezen turisztikai szektor fontosságára. A komplexum egyedülálló, magas színvonalú szolgáltatást fog nyújtani a hazai és külföldi fogyatékkal élők részére, ahol szeretteikkel, családjukkal, barátaikkal együtt kikapcsolódva részesülhetnek teljes ellátásban, valamint sportolási lehetőséghez juthatnak. A projekt teljes megvalósulása komoly keresletet támaszt nem csak Magyarországon, hanem Európa többi országában is.

Kutatási módszer

A fejlesztési igény megalapozottságát primer és szekunder kutatási eszközök igénybevételeivel került bemutatásra. A kutatás elsődleges célja a fogyatékos emberek speciális szükségleteinek és a számukra biztosított turisztikai szolgáltatásokhoz való hozzáférés lehetőségének felmérése. További célok, olyan információk gyűjtése, melyek megalapozhatják a fogyatékkal élő emberek helyzetének javítására irányuló társadalmi tervezést. Szeretnénk bebizonyítani, hogy a fogyatékkal élő embereknek is ugyanolyan igényük van a turizmushoz történő egyenlő esélyű hozzáféréshez, mint az egészségeseknek.

A kutatás módszere

Primer és szekunder kutatás

A kutatás során mind kínálati, mind keresleti szempontból bemutatásra kerül ezen turisztikai termék szükségessége. A primer és a szekunder kutatás eredményeként az alábbi kérdésekre szeretném megtalálni a választ:

- Milyen lehetőségei vannak a fogyatékkal élőknek a turizmusbán?
- Magyarországon ezen iparággal kapcsolatban miért van piaci rés?
- Rendelkezésre álló kínálat?
- Releváns kereslet?
- Hogyan viszonyulnak az egészséges emberek a fogyatékkal élőkhez?
- Milyen tapasztalatokkal rendelkeznek a fogyatékkal élők?
- Milyen szolgáltatásokat vennének szívesen igénybe utazásaik során?

A primer kutatás során kérdőíves illetve mélyinterjú információgyűjtés történt. A kérdőíveket a négy fogyatékosági csoport (mozgássérültek, látássérültek, hallássérültek, értelmi fogyatékosággal élők) tagjainak került eljuttatásra Interneten keresztül. A kérdőívek kitöltése előtt egy adatbázis készült a fogyatékkal élő emberekkel foglalkozó alapítványokról, szervezetekről. A listán szereplő szervezetek (80 db) vezetőinek került

kiküldésre az online elérhető kérdőív elérhetőségét tartalmazó e-mailt és a segítségüket kértem, hogy juttassák el az érintetteknek, illetve szükség esetén segítsenek a kitöltésben. Összesen 148 kitöltött kérdőív érkezett vissza, ebből 110 értékelhető. Ezen felül az elsődleges kutatás keretén belül másfél órás mélyinterjút készítettünk Bodor Zoltán rehabilitációs szakmérnökkel, aki kerekesszékekhez kötötten élni mindennapjait, releváns tapasztalatokkal és rálátással rendelkezik az akadálymentes turizmus témakörében. Interjú készült még Hirt Ferenc kerekesszékekhez kötött országgyűlési képviselővel, aki megálmodója volt a Tamásiban létrejövő Ability Projektnek. Információi abszolút naprakészek, többször szeretett volna belföldön teljesen akadálymentes körülmények között igénybe venni néhány turisztikai szolgáltatást, programot, vajmi kevés sikerrel. Több éve kizárólag külföldre jár pihenni. Képviselőségéből adódóan minden szinten átlátja a fogyatékkal élők problémáját. Közös interjú készült még az Ability projekt vezetőjével Szántó Zoltánnal és a létesítmények (fürdő és szálloda) tervezőjével, Tulok Istvánnal (OPUS-DUO Kft).

A vizsgálat eredményei

- A fogyatékosági állapot miatti szegregáció számos esetben oka a turisztikai célú tervek meghúzásának és a szolgáltatások (városnézés, fürdőzés, kulturális programokon való részvétel) nem igénybe vételének. Az utóbbinál a legtöbb esetben az akadálymentes megközelíthetőség, használhatóság is hátráltató tényezőként jelenik meg.
- A mintába bekerülők nagy részének a szálláshely teljes akadálymentességének hiánya nehézséget jelent. Általában a fogyatékkal élők nem egy napos utazásokat terveznek, nem azért utaznak pihenni, hogy a szálláshely szobáján kívül más szolgáltatást ne tudjanak kellemetlenségek nélkül igénybe venni, beleértve az étkezési szolgáltatást is!
- Közlekedési eszközök akadálymentességének hiánya jelentős visszatartó erőt jelent.
- A válaszadók döntő többsége legalább évente egyszer igénybe venne számára megfelelő turisztikai szolgáltatásokat, több forrás felhasználásával finanszírozni is tudná ezen tevékenységet. Ezt a feltételezést az is bizonyítja, hogy a válaszadók jó része rendelkezik állandó munkahellyel.
- Az akadálymentes turizmus fejlesztésének elkerülhetetlen eleme a szemléletformálás, ennek egyik eszköze lehet integrált szolgáltatások kialakítása, programlehetőségek megvalósítása (pl.: Ability projekt).

- A hazai turizmus kínálati és keresleti oldalának is érdeke lenne az akadálymentes turizmus fejlesztése, ezáltal a fogyatékkal élők számára az esélyegyenlőség megteremtése.
- A létesítmények tervezési fázisában minden tényezőre kiemelt figyelmet kellene fordítani
- A szállodai minősítés során nagyobb figyelmet kellene fordítani arra, hogy a részleges akadálymentességgel jelölt szolgáltatások, létesítmények esetében a jelölés ne csak a szállodai szoba használhatóságát foglalja magába

Következtetések

Nem szabad elfelejteni azt a tényt, hogy ha egy fogyatékkal élő utazni indul, akkor nagy eséllyel nem egy napra indul el. A sérült emberek fogadására és kiszolgálására alkalmas létesítmények (éttermek, szállodák, stb.) száma még Európa más országaiban is viszonylag kevés, ezért lehetséges, hogy az elutazó mozgássérültek mindösszesen fele tölt legalább egy éjszakát kereskedelmi szálláshelyen. Ezen emberek másik fele egynapos kirándulás keretében válik turisztikai célcsoporttá.

Másik nagyon fontos érv a célcsoport igényeinek kielégítése mellett, hogy az említett célcsoport nem csak a 36 millió mozgáskorlátozott személyből, hanem a multiplikátor hatást figyelembe véve az őket kísérőkből is áll(hat). Ide tartoznak a szülők, testvérek, nagyszülők, barátok, élettársak, házastársak. Ehhez a célcsoporthoz még kapcsolódhatnak olyan (65 év feletti) nyugdíjasok is, akik a mozgássérültekéhez hasonló igényekkel rendelkeznek egy-egy utazás során.

A turisztikai kínálat elemzése során megállapíthatjuk, hogy a fogyatékkal élő utazók a mai napig rengeteg problémával találkoznak egy-egy utazás során. A legnagyobb nehézség számukra általában a pihenőhely hozzáférhetősége és az ott adódó akadályok. Problémák jelentkezhetnek már az utazás alkalmával a vonaton, a repülőgépen és a buszokon is, csak úgy, mint az éttermekben, a szállodákban és a pihenőhelyek nyilvános mosdóiban is. További nehézséget jelent a fogyatékos emberek számára, hogy nagyon kevés információ áll rendelkezésükre: a prospektusokban, a weboldalakon és az utazási irodákban nem nyújtanak számukra elegendő információt utazásaik lebonyolításához. Alapproblémának tekinthető továbbá, hogy különösen a történelmi és kulturális nevezetességekhez, látnivalókhoz nehéz a hozzáférés egy mozgássérült személy számára, és hasonló nehézséggel küzdenek akkor is, ha egy szabadidőközpont szolgáltatásait szeretnék igénybe venni.

Összegzően tehát kijelenthetjük, hogy a 476. 000 mozgáskorlátozott ember, melyből 24.300 személy kerekesszéssel él, nagy piaci keresletet jelent a turizmus ezen területén. Kiemelt feladatot a társadalmi kirekesztés csökkentése, az akadályok és korlátok megszüntetése, a mobilitás elősegítése, valamint az információs technológia nyújtotta lehetőségek kiaknázása jelenti.

A vizsgálat eredményeire hivatkozva a Tamásiban megvalósuló Ability projekt bemutatása

Magyarországon jelenleg a mozgássérültek fogadására specializálódott gyógyfürdő nem létezik, ezért az alábbiakban bemutatásra kerülő fejlesztés Ability részének hazánkban nem lehet versenytársa. A primer- és szekunder kutatásaim eredményeit tekintve a fogyatékkal élők számára jelenleg igen kevés kínálati elem áll rendelkezésére. Az Ability projekt egy olyan speciális, rájuk szabott egészségturisztikai szolgáltatást kíván nyújtani, amelyet akadálytalanul képesek használni.

A projekt megvalósításának központi eleme kerekesszékes, mozgáskorlátozott turisták igényeihez igazodó szolgáltatások és infrastruktúra kialakítása. Ezen kezdeményezés példaértékű a mozgássérültek integrációjának megvalósításában az egészségturisztikai kínálatot tekintve, egy méltatlanul és indokolatlanul háttérbe szorított célcsoportra hívva fel a figyelmet országos szinten.

Teljesen akadálymentesített fürdő

A beruházást röviden összefoglalva egy fürdő lesz, ahol az odalátogató halláskárosult, gyengén látó és mozgáskorlátozott emberek megkapják a lehetőséget, hogy különböző segédeszközök használata nélkül önerejükben képesek legyenek használni a kínált szolgáltatásokat. Külön kiemelő, hogy mindenki számára megadatik a lehetőség, mert általában ilyen esetekben az akadálymentesítés egyenlő a mozgáskorlátozottak számára biztosított kialakításokkal. A vakokat Braille írás, és tájékozódást segítő eszközök, míg a hallássérülteket jeltolmács és indukciós hurok fogja segíteni a tájékozódásban.

Teljesen akadálymentesített szálloda

A ****-os szálloda minden egyes szolgáltatása és vendégszobája elérhető lesz a fogyatékkal élők számára. Megállapítható, hogy a szálloda beruházás eszmeiségével és szolgáltatási körével egyedülállónak tekinthető Magyarországon. Ilyen mértékű akadálymentesítéssel rendelkező szálloda egyelőre nem ismert, de létjogosultsága nem vitatható, tekintettel az e

témában való lemaradásunkra. Minden szoba és közösségi tér alkalmas lesz átlagos vendégek fogadására is, az üzemeltetést nem korlátozza a létesítmény specialitása, egyedi jellegzetessége.

Teljesen akadálymentesített sportkomplexum

Az Ability projekt III. ütemében fog megvalósulni egy sportlétesítmény, ami egyéni arculatát tekintve tipikusan a fogyatékkal élők igényeire és mozgásterületére épülő szolgáltatáscsomagot jelent. Ez a projekt I. és II. ütemével együtt magában foglalja az egyszerű rekreációs igénnyel érkező fogyatékkal élők keresletének megfelelő szolgáltatást, de megvalósítja a speciálisan sportolni szándékozó és paraolimpiára készülő csapatok felkészülését is. Ennek megfelelően kialakításra kerülnek a speciális geometriájú és kiegészítőkkal rendelkező téli- és nyári sportlétesítmények.

Hivatkozott források:

- [1.] Cole S. – Morgan N. (2010): *Tourismus and Inequality: Problems and Prospects*. 224 p.
- [2.] Dézsi B. (2004): *Tanulmány az Országos Fogyatékosügyi Portálhoz*
- [3.] Chikán Cs. In.
http://www.meoszinfo.hu/books/chikan_esely/csiktart.htm#t1
(letöltve: 2011. február 20.)
- [4.] http://3.bp.blogspot.com/_G358MAcZDj4/TUnMyqyPYwI/AAAAAAkAc/0b1u6yiMY5Y/s1600/Ian+Chill+Muzza_100427_6327.jpg
(letöltve:2011. március 29.)
- [5.] http://hu.wikipedia.org/wiki/Akadálymentes_turizmus (letöltve: 2011. március 12.)
- [6.] http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99700253.KOR
(letöltve: 2011. március 9.)
- [7.] http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99800026.TV
(letöltve: 2011. március 9.)
- [8.] <http://unwto.org/> (letöltve: 2011. április 5.)
- [9.] <http://www.accessibletourism.org/> (letöltve: 2011. április 5.)
- [10.] <http://www.asianoffbeat.com/Top10Lists/Aurum-Wheelchair-Restaurant.jpg> (letöltve: 2011. március 29.)
- [11.] <http://www.bits-int.org/fr/> (letöltve: 2011. április 5.)
- [12.] <http://www.nepszamlalas.hu/hun/kotetek/12/tablak02.html> (letöltve: 2011. március 10.)
- [13.] http://www.nfu.hu/download/33377/ROP%20APU_mell%2008_esely_egyenlosegi%20utmutato.pdf (letöltve: 2011. március 12.)
- [14.] <http://www.origo.hu/utazas/20100104-lathatatlan-vilagok-utazasok-latasserulteknek.html> (letöltve: 2011. március 10.)
- [15.] <http://www.tamasistrand.hu/index.php?mid=2>
(letöltve: 2011. április 2.)
- [16.] <http://www.ttghungary.hu/modules/foldertree/versions/1/view.php?type=7&nid=1219&PHPSESSID=846156dc7c99a4d80f3a70287634b433> (letöltve: 2011. március 10.)
- [17.] <http://www.wheelchairtours.com/images/page1.jpg> (letöltve: 2011. március 29.)

-
- [18.] Michalkó G. – Rátz T. (2009): A tér vonzásában: a turisztikai termékfejlesztés térspecifikus vonásai. Székesfehérvár, Budapest: Kodolányi János Főiskola – MTA Földrajztudományi Kutatóintézet. (Turizmus Akadémia; 4.) 303 p.
- [19.] Michalkó G. (2004): A turizmuselmélet alapjai. Székesfehérvár: Kodolányi János Főiskola (Turizmus Akadémia; 1.) 218 p.
- [20.] Öllős L. (2003): A jogok és az esélyegyenlőség. Társadalomtudományi szemle 2003/4. p.19.
- [21.] Rátz T. (2001): Zennis és Lomi Lomi avagy új trendek az egészségturizmusban. Turizmus Bulletin 5:(4) pp. 7-16.
- [22.] Smith M. – Puczkó L. (2010): Egészségturizmus: gyógyászat, wellness, holisztika. Budapest, Akadémiai Kiadó 427 p.
- [23.] Udo Wilken (2002): Tourismus und Behinderung: Ein sozialdidaktisches Kursbuch zum Reisen von Menschen mit Handicaps 275 p.
- [24.] Végh Zs. (2004): A segítséggel élők turisztikai lehetőségei Magyarországon. Turizmus Bulletin 8:(4) pp. 14-19.
- [25.] Wagner Zs.
In.http://turizmus.com/cikk/index/13/10002/turizmus_hirek/1904?CAKEPHP=1b4de2760fef3cd96fd9c3eaa1562631 (letöltve: 2011. március 10.)

Egyéb források:

Onix Stúdió Kft. Ability Projekt Tendertervei
Tamási Innovációs Központ Nkft. adatbázisa
Ecosysplan Mérnöki Iroda – Kiviteli tervdokumentáció (2009)

Szerzők

Kiss Nikoletta

Turisztikai projektmenedzser
Tamási Innovációs Központ NKft.
kiss.nikoletta84@gmail.com

Dr. habil Dávid Lóránt

Tanszékvezető főiskolai tanár, szakfelelős
Károly Róbert Főiskola
Turizmus és Területfejlesztési Tanszék
davidlo@karolyrobert.hu